

ZMOTA

I. POJEM ZMOTE

- **zmota** pomeni, da nekdo nima predstave o kakšnem dejstvu, ne ve zanj, ali pa ima o dejstvu napačno predstavo
- zaradi nevednosti ali napačne predstave so lahko tudi njegova **ravnanja in odločitve napačna**
- gre za **neskladje** med posameznikovo **predstavo in realnostjo**
- če gre za nevednost ali napačno predstavo o dejstvu, ki je v zvezi s kaznivim dejanjem, jo kazensko pravo upošteva kot zmoto
- zmoto za **ne zadostuje dvom** storilca, ampak **mora biti podano njegovo prepričanje**, ki je **zgrajeno na nevednosti ali na napačnih predstavah**
- **pravni učinek zmote** je odvisen od tega na kaj se zmota nanaša in od tega ali je opravičljiva ali ne
- glede na to, na kaj se zmota nanaša ločimo **dejansko in pravno zmoto**
 - dejanska zmota se nanaša na različne dejanske okoliščine kaznivega dejanja
 - pravna zmota se nanaša na vprašanje o prepovedanosti dejanja

II. DEJANSKA ZMOTA

- po KZ ni kazensko odgovoren storilec, ki se ob storitvi kaznivega dejanja ni zavedal kakšnega njegovega z zakonom določenega znaka (*dejanska zmota v ožjem pomenu*), ali je zmotno mislil, da so podane okoliščine, v katerih bi bilo to dejanje dopustno, če bi bile zares podane (*dejanska zmota v širšem pomenu*)
- imamo dve obliki dejanske zmote, ki izključujeta kazensko odgovornost: **dejansko zmoto v ožjem pomenu** in **dejansko zmoto v širšem pomenu** – druge vrste dejanske zmote ne izključujejo kazenske odgovornosti

1. DEJANSKA ZMOTA V OŽJEM POMENU

- **dejanska zmota v ožjem pomenu** je nevednost ali napačna predstava o kakem z zakonskem znaku kaz. dejanja
- zmota o zakonskem znaku je lahko **fizične narave** (*primer: polnoletna oseba spolno občuje z osebo mlajšo od 15 let, vendar je prepričana, da je ta oseba stara več kot 15 let*)
- zmota o zakonskem znaku je lahko **pravne narave** (*primer: nekdo vzame dragoceno tuje pero, misleč, da je njegovo, je v zmoti o zakonskem znaku tatvine, ker misli, da ne gre za tujo stvar*)
- **učinek dejanske zmote v ožjem pomenu**
 - dejanska zmota v ožjem pomenu izključuje kazensko odgovornost storilca, ker izključi naklep
 - manjka del zavestne sestavine naklepa, ki zahteva, da se storilec zaveda vseh zakonskih znakov kaz. dejanja
 - pri kaznivem dejanju, ki ga je mogoče storiti samo naklepno, je storilčeva kazenska odgovornost izključena
 - pri kaznivem dejanju, ki ga je mogoče storiti tudi iz malomarnosti, kazenska odgovornost ni nujno izključena, v tem primeru mora sodišče raziskati, ali je bila zmota izogibna ali neizogibna
 - *izogibna zmota*: storilcu je mogoče očitati malomarnost, zato kazenska odgovornost obstaja
 - *neizogibna zmota*: storilcu ni mogoče očitati malomarnosti, zato je kazenska odgovornost izključena

2. DEJANSKA ZMOTA V ŠIRŠEM POMENU

- **dejanska zmota v širšem pomenu** je zmota o okoliščini, ki bi izključila protipravnost dejanja, če bi bila podana

- gre za **dejanske okoliščine**, ki niso znaki kaznivega dejanja, vendar so takšne narave, da dejanje ne bi bilo materialno protipravno, če bi bile zares podane
- **primeri dejanske zmote v širšem pomenu**
 - zмота glede privolitve oškodovanca
 - zмота glede medicinskih posegov (*storilec izvrši medicinsko intervencijo zmotno prepričan, da je nujno potrebna*)
 - putativni silobran (*storilec zmotno misli, da je napaden in se brani zoper namišljeni napad*)
 - putativna skrajna sila (*če zmotno misli, da grozi njemu ali komu drugemu nevarnost, pa odvrta namišljeno nevarnost*)
- **učinek dejanske zmote v širšem pomenu**
 - dejanska zмота v ožjem pomenu izključuje kazensko odgovornost storilca, ker izključi naklep
 - manjka del zavestne sestavine naklepa, ki zahteva, da se storilec zaveda socialno-etične prepovedanosti ravnanja in posledice, da se zaveda materialne protipravnosti
 - pri kaznivem dejanju, ki ga je mogoče storiti samo naklepno, je storilčeva kazenska odgovornost izključena
 - pri kaznivem dejanju, ki ga je mogoče storiti tudi iz malomarnosti, kazenska odgovornost ni nujno izključena, v tem primeru mora sodišče raziskati, ali je bila zмота izogibna ali neizogibna
 - *izogibna zмота*: storilcu je mogoče očitati malomarnost, zato kazenska odgovornost obstaja
 - *neizogibna zмота*: storilcu ni mogoče očitati malomarnosti, zato je kazenska odgovornost izključena

3. DRUGE VRSTE DEJANSKE ZMOTE

ZMOTA O SUBJEKTU

- storilec je v zmoti o osebi zoper katero je storil kaznivo dejanje (*primer: storilec strelja na A-ja misleč da je B in ga ubije*)
- načeloma je **učinek zmote o osebi** brez pomena za storilčevo kazensko odgovornost, ker ne vpliva na obstoj storilčevega naklepa (*primer: čeprav je ustrelil napačno osebo, je imel naklep za umor, zato je kazensko odgovoren za umor*)
- **zmota o subjektu ima učinek** le v primeru, ko je lastnost osebe glede katere je storilec v zmoti, zakonski znak kaznivega dejanja, v tem primeru se učinek pokaže kot:
 - razlog za drugačno pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja – praviloma
 - razlog za izključitev kazenske odgovornosti – izjemoma

ZMOTA O OBJEKTU

- storilec je v zmoti o predmetu kaznivega dejanja (*primer: storilec ukrade ponaredek, misleč, da gre za dragoceno ogrlico*)
- načeloma je **učinek zmote o objektu** brez pomena za storilčevo kazensko odgovornost, ker ne vpliva na obstoj storilčevega naklepa (*primer: čeprav je ukradel ničvreden ponaredek, gre za naklepno tatvino*)
- **zmota o objektu ima učinek** le v primeru, ko se zмота nanašana predmet, ki je zakonski znak kaznivega dejanja, v tem primeru se učinek pokaže kot:
 - razlog za drugačno pravno kvalifikacijo kaznivega dejanja – praviloma
 - razlog za izključitev kazenske odgovornosti – izjemoma

ZMOTA O VZROČNI ZVEZI

- storilec je v zmoti glede vzročne zveze med svojim ravnanjem in nastalo prepovedano posledico

- **zmota o vzročni zvezi se lahko pokaže v dveh oblikah:**
 - dogajanje, ki ga je sprožil storilec, poteka drugače, kot si je zamislil, ampak to ne vpliva na nastanek prepovedane posledice, ki je v storilčevem naklepu – takšna zmota nima vpliva na storilčevo kazensko odgovornost niti na pravno kvalifikacijo (*primer: storilec želi utopiti žrtev in jo pahne z mostu v reko, žrtev med padcem udari z glavo ob mostni opornik in pade že mrtva v vodo*)
 - zgrešeni udar – storilec izvršuje kaznivo dejanje na določenem objektu ali subjektu, posledica pa nastane na drugem objektu ali subjektu, druga posledica nastane iz razlogov, ki so zunaj storilčeve moči (*primer: storilec strelja na A-ja z namenom, da bi ga ubil, toda krogla se od nečesa odbije in zadane B-ja in ga hudo telesno poškoduje*) – v takih primerih ni dvoma o storilčevi kazenski odgovornosti, sporna pa je pravna kvalifikacija dejanja:
 - pri nas je sprejeto stališče, da gre za poskus naklepnega kaznivega dejanja v idealnem steku z dokončanim kaznivim dejanjem, storjenim z eventualnim naklepom ali s katero od obeh oblik malomarnosti
 - možno je tudi, da pri zgrešenem udaru sploh ni kazenske odgovornosti za dokončano kaznivo dejanje, če storilcu glede nastale prepovedane posledice ne bi bilo mogoče očitati niti nezavestne malomarnosti – v takem primeru je storilec obsojen samo za poskus naklepnega kaznivega dejanja

III. PRAVNA ZMOTA

- po KZ ni kazensko odgovoren storilec kaznivega dejanja, ki iz opravičenih razlogov ni vedel, da je to dejanje prepovedano (*neizogibna in opravičljiva pravna zmota*); če bi se storilec lahko izognil zmoti, se sme kaznovati mileje (*izogibna in neopravičljiva pravna zmota*)
- **pravna zmota** torej pomeni zmoto o prepovedanosti dejanja, ki ga je storilec storil
- storilec se zagovarja, da je kaznivo dejanje storil zato, ker ni vedel, da je kaznivo oz. je bil prepričan, da je dopustno
- **učinek neizogibne pravne zmote**
 - zmota je neizogibna, če storilec iz opravičenih razlogov ni vedel, da je to dejanje prepovedano
 - neizogibna pravna zmota izključuje kazensko odgovornost storilca, ker izključi naklep
 - manjka del zavestne sestavine naklepa, ki zahteva, da se storilec zaveda prepovedanosti svojega dejanja, da se zaveda da je njegovo ravnanje v nasprotju s človeškimi, moralnim, socialnimi in pravnimi normami
- **učinek izogibne pravne zmote**
 - zmota je izogibna, če bi se storilec ob večji previdnosti, skrbnosti in vestnosti pravni zmoti lahko izognil
 - ne izključuje kazenske odgovornosti, ker je utemeljen očitek storilcu, da se je zavedal oz. bi se moral in mogel zavedati prepovedanosti svojega dejanja v občečloveškem, moralnem, socialnem ali pravnem smislu
 - zakon pa dovoljuje, da se storilca, ki je v izogibni zmoti kaznuje mileje

1. STALIŠČA O PRAVNI ZMOTI

- včasih je veljalo stališče, da **pravna zmota škoduje**, in da **nikoli ne izključuje kazenske odgovornosti** – ker je za kazniva dejanja v kazenskem zakoniku, samo po sebi umevno, da je njihova vsebina kriminalna in to je vsem znano, ker mora biti kaznivost dejanja razglašena preden je storjeno kaznivo dejanje, ker so kazniva dejanja določena v zakon, ki mora biti objavljen, pred uveljavitvijo zakona se ima vsak seznaniti z njim...
- sčasoma se je bilo treba **odpovedati stališču, da pravna zmota nikoli ne izključuje kazenske odgovornosti**
- predpostavke, ki utemeljujejo to stališče so se začele rušiti s tem, ko so ljudje postali bolj mobilni, ko so državne meje postale bolj odprte – **storilci so se začeli sklicevati** na to, da **niso vedeli, pa tudi, da niso mogli niti morali vedeti, da je v kaki državi kakšno dejanje prepovedano**